

Gyógyszerésztörténeti közlemények

Gyógyszerészet 27, 255—257, 1983.

Kazár Iván gyógyszerész Emlékiratai

Adatok Polgár község „Órangyal”-hoz címzett patikájának (1913—1923) történetéhez

DR. FAZEKAS ÁRPÁD

Polgár község második gyógyszertárát 1913-ban Kazár Iván gyógyszerész hozta létre. Ez az „Órangyal”-hoz címzett patika, azonban csak 10 évig működött, mert Kazár gyógyszerész közéleti pályafutásának derékba törése egyben a gyógyszertári jogosítvány visszavonását is okozta. Mindezekre vonatkozóan részletes adatok állnak rendelkezésre Kazár gyógyszerész „Emlékirataim” c. írásában (65 gépelt oldal), amely a nyiregyházi Megyei Levéltárban található.

Gyógyszertárak nélkül mai modern életünket el sem tudjuk képzelni. Régen kevesebb volt a számuk és így jelentős eseménynek számított egy-egy patika alapítása, illetve engedélyezése. Némelyik hosszú évszázadokig is fungált, mások rövid fennállás után megszűntek.

Polgár község első gyógyszertára, a „Megváltó”-hoz címzett 1869-ben, míg a második patika, az „Órangyal” címzésű 1913-ban létesült. Utóbbi gyógyszertár rövid életű volt: csupán 10 évig működött. Nem is a patika volt az átlagtól eltérő, hanem a patikus, aki 1918—19-ben intenzíven bekapcsolódván a helyi, illetve megyei politikai közéletbe pályafutásának derékba törését, családja anyagi tönkremenését és az „Órangyal” című gyógyszertár megszűnését is előidézte. Polgár, illetve Tiszapolgár község 1950-ig Szabolcs-Szatmár megyéhez tartozott, amelynek Nyiregyháza levő Megyei Levéltárban bőségesen maradtak meg iratok Kazár Iván (Klein Izidor) polgári gyógyszerész tevékenységével kapcsolatban. Különösen érdekes és orvostörténeti szempontból értékes ebből a 0,07 iratfolyóméternyi csomagból az a 65 gépelt oldalt kitevő *Emlékirataim* című anyag (másolat), amelyet 1920. május havában Miskolcon írt Kazár Iván. A sok-sok szubjektív megjegyzéstől eltekintve ugyanis, nemcsak a gyógyszerész élete és személyisége, hanem olykor pompás korrajz is elébünk tárul e terjedelmes feljegyzésből.

Életrajzi adatok. 1884-ben Doroghma helységben született, apja: Klein József és anyja: Neumann Zseni. 15 éves korában árván maradt, s az ő gondja volt 6 kisebb testvére felnevelése is. Önállósulása előtt Kolozsvárott és Nagykanizsán dolgozott gyógyszertárban (sajnos nem derül ki, hogy hol és mikor szerezte gyógyszerészi oklevelét). Nyelvtudása: német és francia. 1912-ben költözött a Felvidékről Polgárra, ahol nőül vette a jómódú Krausz Franciskát. Felesége rokonainak

anyagi támogatásával 1913 szeptemberében építette és rendezte be személyi jogú, az „Órangyal”-hoz címzett patikáját, s 1914 januárjában nyitotta meg a Fő utca, (illetve a Szent Imre utca) 289. szám alatti házában.

Kazár Imre mint gyógyszerész. Kazár egy 1921. évi és dr. Bernolák Nándor népjóléti miniszterhez küldött panaszában patikáját „az egész Tiszántúl és Erdélyben legdúsabbnak ismert”-nek és anyagszertárát (raktár) „sok millió korona értékre becsült”-nek jelezte.

Eleinte maga intézte a patika ügyeit, de 1918 őszétől kezdve a gyógyszertárat segédjére, Goldberger Lajos nyiregyházi lakosra bízta, s ő pedig reggeltől éjszakáig naponta a község háza közűvekkel foglalkozott.

A Kazár-féle „Órangyal” patikát 1919—1921. között Keszthelyi Kálmán, Szabó Jenő és 1921-től Váry Vilma okl. gyógyszerész vezette. Az 1920—25. közötti időszakban a Kazár-rokonság peres úton megpróbálta visszaszerezni a személyi jogú patikát, de ez nem sikerült. Az 1923. április 12-én Kazárné által Budapestre leküldött Polifka János okl. gyógyszerész már csupán 1 napig vezethette az „Órangyal” gyógyszertárát, mert a helyi hatóság a továbbiakban nem engedélyezte. Ugyan- is Szabolcs vármegye alispánjának javaslatára még 1920-ban megfosztotta Kazár Ivánt gyógyszeresztári jogosítványától a népjóléti miniszter, akinek döntését 1923. május 15-én a Magyar Királyi Közigazgatási Biróság helyben hagyta. Végül 25 gyógyszerész pályázó (dr. Dohnál József megyei főorvos külön részletes táblás kimutatást készített róluk!) közül Hering Ernő 1923. június 26-án gondnokként újra megindította a patikát, majd a Kazár-féle épület másik szárnyában 1923. okt. 23-án elkészült saját patikáját „Madonna” néven nyitotta.

A patikában Kazár az első években közvetlen kapcsolatban volt Polgár lakosságának (akkor: 13—14 000 lakos) jelentős részével, s a parasztok felismerték emberségét és bizalommal fordultak hozzá; levelet írtak, illetve olvastattak vele, elpanaszolták ügyes-bajos dolgaikat, a frontra történő csomagküldéskor is segítséget kértek. Tény, hogy Kazár gyógyszerész a község egyik legnépszerűbb embere is volt, ami elősegítette közéleti pályafutását.

Polgár nagyközség szociológiai leírása. Az Emlékirat ezen része forrás értékű: „Tagadhatatlan

lény, hogy Polgár nagyközség mindig mostohája volt Szabolcs megyének és a község határát 80%-ban bíró egri Főkáptalannak!“. A lakosság nagy része analfabéta, s a 10 000 földmunkásnak talpalattnyi földje sincs. Ide sokkal olcsóbb és igénytelenebb felvidéki tót és ruthén munkást hoztak, s a polgári nép pedig idegenbe járt el kubikolni, aratni, út-vasúti és híd-építésekhez, illetve kívándorolt Amerikába. A településnek nincsen kövezett országútja, esőzésekor valóságos sártenger az egész. Határának kiterjedése 64 000 hold (ebből: 49 000 hold az egri Főkáptalané), „tehát a régi Magyarországon kiterjedés tekintetében a 7-ik helyen áll.“.

Politikai pályafutása. Szervi szívbaja miatt Kazárt nem vették be katonának, s így otthon tartózkodott az I. világháború idején. A lakossággal való együttérzés, „nemcsak, hogy belesodort, hanem valósággal belekényszerített az önzellen közszereplésbe. Pedig ez a legkevésbé sem állott érdekében. sőt ellenkezőleg, nemcsak jövedelmeit és időmet, sőt egészségemet, hanem családom vagyonát is lényegesen emésztette.“.

„Emlékiratai“-ból az is kiderül, hogy tevékenységét sokféleképpen jellemezték: „földosztó patikus“ (18. old.), „szegénypártolás“ (21. old.), „néplázító rablóvezér“, illetve „forradalmár... majd ellenforradalmár“ (23. old.). Nyilván változott a kép, aszerint, hogy melyik oldalról, vagy milyen aspektusból ítélték meg beszédeit vagy cselekedeteit.

Politikai felfogásáról így írt: „Az az ideális kommunizmust, amelyről sok kecsgetető írnak az álmodozók, még évszázadok múltán is alig tartom lehetségesnek... És nemcsak Lassale, Marx, Bucharin, Szabó Ervin stb. irataiból olvastam, hanem olvasgattam Rousseaut, Tolsztojt, Kantot, Mendelssohnt, Hegelt, és Alexandert stb. is. Némek önalkotta politikai elveim vannak“.

A községben való letelepülése után nem sokkal Kazár bekapcsolódott — dr. Kubassy Béla járási főszolgabíró és M. Molnár József főbíró kapacitására — a *közéletbe*, s „együttiesen jártuk ki, hogy Polgár a Dohánybevéltő Hivatalt megkapta, s hogy nagy fűtelep és kosárfonó telep létesült“. Terveikhez tartozott vasúti vonal Polgár—Miskolc között és a Tisza-híd létesítése, s ennek érdekében léptek be sokan az akkor kormányzó *Munkapárt*-ba 1914. tavaszán, s Kazárt Polgáron először titkárnak, majd helyi elnöknek választották. Terveik között szerepelt, hogy a szegény népek földbérleteket adnak majd. Már pusztán az utóbbi elgondolás kivívta a papság és a Főkáptalan ellenszenvét.

Később dr. Újfalussy főispán-kormánybiztos kinevezte a községben *hadí árva és özvegy gyámnak*. Ez a megbízatása — a sok-sok visszaélés feltárása kapcsán — sajnos, alkalmas volt arra, hogy a klérus után a közigazgatás korrupciósztársainak ellenszenvét is megszerezze.

1918 őszén már mint *szociáldemokrata* vett részt a forradalmi eseményekben. A község lakossága a Károlyi-kormány idején (1918. okt. 31—1919. márc. 21.) a *Nemzeti Tanács*, majd a Tanácsköztársaság kikiáltása után a *Községi Direktórium* elnökének

választotta meg. Mindezen forradalmi eseményeket sajátos módon színezték Polgár községben fosztogatások és anarchistikus jellegű rablások. Bár a rend helyreállításában komoly szerepet játszott két izben is Kazár Iván, mégis a Horthy-rendszer megerősödésekor haragosai ellene fordultak, s igyekeztek mindent a gyógyszerész számlájára írni. Pedig a román megszálláskor Kazár patikája is kifosztásra került. Ezt nemcsak az „Emlékiratai“-ból tudjuk, hanem felesége is megírta 1919 augusztusában Tiszapolgáron „Gyógyszertárunk kifosztásának története“ címen, 18 gépelt oldal terjedelemben.

A proletárhatalom idején kb. 2 hétig maradt hivatalában, azonban sok mindent telefon-üzeneteket nem hajtott végre, s ezért Kiss Roland, a megyei direktórium vezetője megfenyegette és megparancsolta, hogy hivatalát a közeli választásig pontosan ellássa. Végül 1919. április 9-ére Kiss direktor telefonon berendelte Nyiregyházára, ahol Szamuely ekként fogadta: „Mondja csak patikáros elvtárs, micsoda galibákat csinál maga Polgáron?“. Kiss Roland pedig megfosztotta hivatalától és tiltotta minden további politikai tevékenységtől, mondván: „... nem szociológusokra vagy szalon-szocialistákra, hanem igazi forradalmi Marxistákra van szükségünk!“.

Közben egészsége megromlott, 20 kg-ot fogyott, szívpanaszai és mindúntalan orrvérzései voltak. Egy hét múlva államosított patikája leltárának elkészítésére még hazautazott Polgárra, ahonnan 1919. ápr. 22-én a Tiszán nagy nehezen átkelve, kerülő úton Miskolcra ment, ottani rokonaihoz, gyógykezelésre, később Bécsben, illetve a Felvidéken lakott.

Úgy tűnik tehát, hogy Kazár Iván inkább közéleti ember volt, mint vérbeli patikus. Sajnos, nagy olvasottsága ellenére sem volt kellő politikai tisztánlátása. E két tényező együttes hatásával magyarázható, hogy az „Órangyal“ patika végül tiszavirág életű lett, csak 10 évig állott fenn.

Д-р А. Фазекаш: *Мемуары фармацевта Ивана Казар. Данные к истории аптеки поселка Полгар «К ангелю-хранителю» (1913—1923)*

Вторая аптека поселка Полгар была основана в 1913 году фармацевтом Иваном Казар. Эта была аптека «К ангелю-хранителю», которая однако функционировала только в течение 10 лет, так как рушение его общественной карьеры в одном означало и аннулирование его права на аптеку. Относительно всего этого имеются подробные данные в «Мемуарах» фармацевта Казар (65 печатных страниц) находящиеся в Областном Архиве Ниредьхаза.

Dr. Á. Fazekas: *Memoirs of pharmacist István Kazár— A contribution to the history of the pharmacy of the community Polgár „to the Guardian angel“ (1913—1923)*

The second pharmacy of community of Polgár established in 1913 by I. Kazár and bearing the title „to the Guardian Angel“ functioned only for 10 years. Pharmacist Kazár's public activities lead to the disruption of his career and the withdrawal of his licence of pharmaceutical practice. Detailed data on the related happenings are at disposal in the 65 page memoirs of pharmacist Kazár to be found in the County Archives at Nyiregyháza.

Dr. Á. Fazekas: *Die Memorien des Apothekers Iván Kazár.* — *Daten zur Geschichte der Apotheke „Órangyal“ (Schutzengel) der Gemeinde Polgár (1913—1923)*

Die zweite Apotheke der Gemeinde Polgár hat Apotheker Iván Kazár im Jahre 1913 zustandegebracht. Diese zum „Órangyal“ (Schutzengel) benannte Apotheke war aber nur 10 Jahre im Betrieb, weil das jühe Ende seiner Karriere in der öffentlichen Laufbahn, gleichzeitig auch die Widerrufung der Befugnis zur Folge hatte. Über all dies stehen in der Abfassung des Apothekers Kazár „Meine Memoiren“ (65 maschinengeschriebene Seiten) ausführliche Daten zur Verfügung. Die Memorien können im Komitatsarchiv von Nyíregyháza vorgefunden werden.

**Resumo en Esperanto*

Dr. Á. Fazekas: *Memuaroj de farmaciisto Iván Kazár.* — *Indikoj al la historio de la apoteko „Al gardanta anĝelo“ (1913—1923) en la komunumo Polgár*

La dua apotekon de la vilaĝo Polgár fondis Iván Kazár farmaciisto en la jaro 1913. Tiu ĉi apoteko nomata „Al la Gardanta Anĝelo“ funkciis nur dum 10 jaroj, ĉar la interrompo de la publikviva kariero de farmaciisto Kazár rezultigis samtempe ankaŭ la retiron de lia apoteka rajtigo. Koncerne al ĉio-ĉi detalaj informoj estas disponeblaj en la skribaĵo de farmaciisto Kazár sub titolo „Miaj memuaroj“ (65 tajpitaĵoj), kiuj estas troveblaj en la Komitata Arkivo de Nyíregyháza.

(Nyíregyháza, Arany János u. 44. — 4400)

Erkezett: 1982. V. 7.

Füst nélkül
kellemesebb

